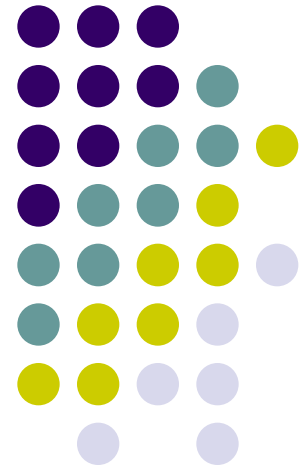

Sonicitat i comportament de les fricatives labiodentals en català

Jesús Jiménez (U València)

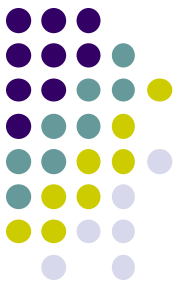
Maria-Rosa Lloret (U Barcelona)

Clàudia Pons-Moll (U Barcelona)

XXVIII Congresso Internazionale di Lingüística e Filologia Romanza

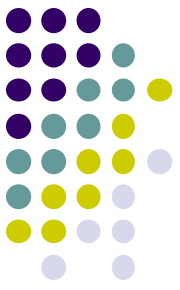
FFI 2013-46987-C3-1-P (MINECO): www.ub.edu/GEVAD
2014SGR918 (Generalitat de Catalunya): www.ub.edu/GEV

Introducció

- En **català**, hi ha **diferents** fenòmens en què la fricativa labiodental sorda (**f**) i, en menor mesura, la sonora (**v**) presenten un comportament fonològic excepcional dins del conjunt de les **fricatives**, que sovint les acosta al grup de les **oclusives**.
- Aquest comportament peculiar, que és extensible a **altres llengües**, no s'ha explicat bé a la bibliografia.

Objectius: (Lloret, Pons & Jiménez 2011)

- a) Des del punt de vista **empíric**, comparar el comportament fonològic de **f** i **v** (en les varietats que tenen /v/) respecte del de les altres fricatives i de les oclusives en fenòmens que afecten de manera diversa els dialectes del català.
- b) Des del punt de vista **analític**, aprofundir en les possibles **causes** dels patrons fonològics especials que mostren les fricatives labiodentals i apuntar una **anàlisi** basada en distàncies de **sonicitat** i en el marc de la teoria de l'optimitat (**TO**).

Organització de la presentació

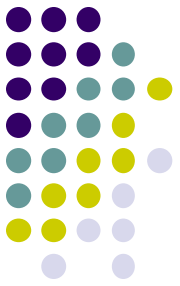
I. Dades: les obstruents en català

- En les *estructures*
- Com a *receptors (targets)* dels processos
- Com a *inductors (triggers)* dels processos

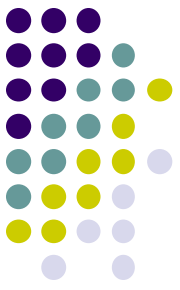
II. Anàlisi

- ***f* & *v*** a l'escala de sonicitat
- Exemplificació d'anàlisi en TO

III. Conclusions

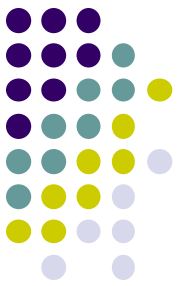
I. DADES

I. Dades: Preliminars

El sistema dels obstruents (O) del català:

- Oclusives (T/D):
  - T: /p, t, k/
  - D: /b, d, g/
- Fricatives sibilants (S/Z):
  - S: /s, ʃ, ts, tʃ/
  - Z: /z, ʒ, dz, dʒ/
- Fricatives labiodentals (f/v):
  - f: /f/
  - (v: /v/ només en alguns dialectes)

I. Dades: En les estructures

1. Obertures complexes (general)

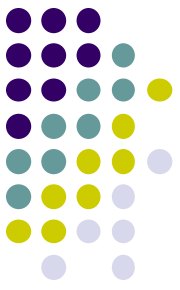
- T/D & f/v combinen amb l/r en obertures complexes:

T/D:	[tr]es 'tre'	[pl]ou 'piove'
	[dr]ac 'drago'	[bl]au 'blu'
f/v:	[fr]esc 'fresco'	[fl]or 'fiore'
	([vr]itat < veritat 'verità')	[vl]adimir 'Vladimiro')

- S/Z no ho poden fer (tots els manlleus amb sC- s'adapten amb epèntesi inicial e):

S/Z: e-Sri (Lanka), e-slam, i també e-Snoopy, e-spagueti

I. Dades: Receptors dels processos

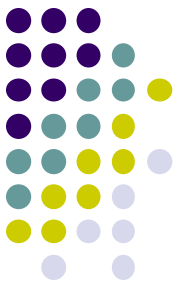

2. Ensordiment final de mot (i semivocalització) d'O (general)

- T/D: /t/ po[t] ‘pentola’ Cf. po[t]et ‘pentola (dim)’
/d/ po[d] ‘può’ Cf. po[d]ia ‘potrebbe’
- S/Z: /s/ na[s] ‘naso’ Cf. na[s]os ‘nasi’
/z/ pi[s] ‘appartamento’ Cf. pi[z]os ‘appartamenti’
- f/v: /f/ ba[f] ‘fiato’ Cf. ba[f]ada ‘fiatata’
(/v/ ser[f] ‘schiavo’ Cf. ser[v]ir ‘servire’
to[w] ‘molle’ Cf. to[v]et ‘molle (dim)’
be[w] ‘beve’ Cf. be[v]ia ‘beveva’
lle[w]/[f]* ‘toglio’ Cf. lle[v]ar ‘togliere’

* A verbs, 1 pers. sg. present d'indicatiu en català insular poden mostrar efectes **paradigmàtics** i **ensordir-se com altres O**: [f] a alguerès i algunes varietats del balear. Altrament, l'alternança general és [v]~[w].

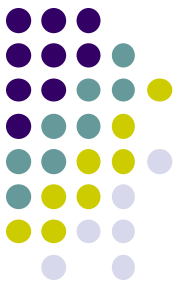

3. Assimilació de sonoritat (general)

a) Assimilació de sonoritat a la coda (O.C)

O a coda **concorden en sonoritat** amb la següent C:

T/D:	/t/	po[t] tancat	‘pentola chiusa’	po[d] negre	‘pentola nera’
	/d/	po[t] tenir	‘può avere’	po[d] negar	‘può negare’
S/Z:	/s/	na[s] petit	‘naso piccolo’	na[z] gran	‘naso grande’
	/z/	pi[s] petit	‘appartamento p.’	pi[z] gran	‘appart. gr.’
f/v:	/f/	ba[f] pudent	‘alito puzzolente’	ba[v] dolent	‘alito cattivo’
	(/v/	ser[f] petit	‘schiavo piccolo’	ser[v] gran	‘schiavo gr.’)

b) Sonorització entre mots(O ## Vocal)

Quan O van seguits de mot que comença per vocal:
T/D & normalment f/v mantenen el caràcter sord
(derivat de l'ensordiment a final de mot si sonores inicials),
mentre que **S/Z assimilen la sonoritat** de la següent vocal:

T/D & f/v:	/t/	po[t] obert	'pentola aperta'
	/d/	po[t] obrir	'può aprire'
	/f/	ba[f] últim	'ultimo alito'
	(/v/	ser[f] informal	'schiavo informale',
		lle[f] informes	'toglio rapporti')
S/Z:	/s/	na[z] enorme	'naso enorme'
	/z/	pi[z] immens	'appartamento enorme'

Sonorització de **f/v possible**, sobre tot quan accent lluny:

/f/ fotògra[f]/[v] alemány 'fotografo tedesco'

4. Assimilació de mode (mallorquí & menorquí, amb /v/)

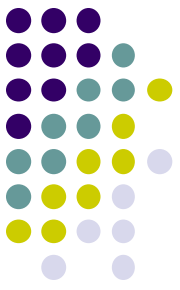
Assimilació de mode quan una C en posició de coda va **seguida d'una C més sonant**. Quant a les **O**:

- **T/D** pateixen sistemàticament assimilació de mode:

/t/	po[f] fred	‘pentola fredda’	po[r] rus	‘pentola russa’
	po[n] negre	‘pentola nera’	po[l] lila	‘pentola viola’
/d/	po[v] venir	‘può venire’	po[r] roncar	‘può russare’
	po[n] negar	‘può negare’	po[ʎ] llegir	‘può leggere’

- **S/Z**, tot i que s'assimilen davant d'algunes C més sonants (e.g. líquides), **no ho fan davant de les C + sonants que nasals, i.e. Z.N** (altres varietats presenten rotacisme, veg. més endavant):

/s/	na[s] petit	‘naso piccolo’	na[r] rus	‘naso russo’
	na[z] negre	‘naso nero’	na[l] lila	‘naso viola’
/z/	pi[z] vell	‘appart. vecchio’	pi[r] rodó	‘appart. tondo’
	pi[z] nou	‘appart. nuovo’	pi[ʎ] lleig	‘appart. brutto’

- **f/v**, com les oclusives altra vegada, **tendeixen a assimilar el mode d'articulació de la C més sonant següent, i també quan van seguides d'una oclusiva** (veg. també més endavant casos de semivocalització de v).

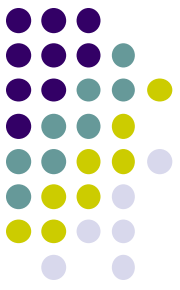
/f/ ba[n] natural 'alito naturale'
aga[p] pomes 'prendo mele'

ba[r] repel·lent 'alito schifoso'
aga[l] làmines 'prendo lamine'

/v/ lle[n] nexes 'toglio legami'
lle[p] pomes 'toglio mele'

lle[ʎ] lleganyes 'toglio cispe'
lle[l] làmines 'toglio lamine'

(També **possible** com **S/Z**, i.e. **v.N**: ba[v] natural, lle[v] nexes)

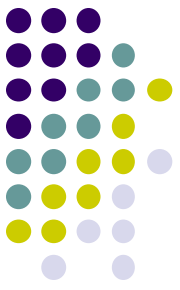
5. Rotacisme i semivocalització (mallorquí, amb /v/)

- **En algunes varietats, S/Z alveolars** a coda experimenten un procés de **rotacisme** quan van **seguides de determinades C no sibilants**:

/s/, /z/	de[ʝ]gràcia	‘sfortuna’	fanta[ʝ]ma	‘fantasma’
/s/	na[ʝ] blanc	‘naso bianco’	na[ʝ] negre	‘naso nero’
/z/	pi[ʝ] vell	‘app. vecchio’	pi[ʝ] modern	‘app. moderno’

- **S/Z palatals** a coda experimenten un procés de **semivocalització** quan van seguides de C:

/ʃ/	pe[ʝ] salat	‘pesce salato’	Cf. pe[ɨ]	‘pesce’
			pe[ɨ]era	‘pesciera’
/dʒ/	ra[ʝ] de vi	‘getto di vino’	Cf. ra[tʃ]	‘getto’
			ra[dʒ]ar	‘gettare’

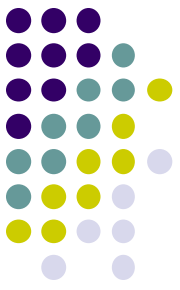
- Mentre que S/Z en codes internes experimenten rotacisme i semivocalització, ambdós fenòmens no actuen en el cas de **T/D & f**, que experimenten **altres fenòmens assimilatoris** (com hem vist abans):

T/D:

/t/	po [b] blanc	‘pentola bianca’	po [n] negre	‘pentola nera’
/d/	po [v] venir	‘può venire’	po [n] negar	‘può negare’

f:

/f/	ba [d] dolent	‘alito cattivo’	ba [n] natural	‘alito naturale’
	aga [p] pomes	‘prendo mele’	aga [n] nous	‘prendo noci’

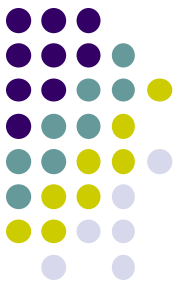
- **v** no experimenta rotacisme, però després de vocal **se semivocalitza** en posició de coda:

/v/: Coda [w]

lle[w]	‘toglio’
lle[w] nexes	‘toglio legami’
to[w]	‘molle’
to[w] del tot	‘totalmente molle’
be[w]	‘beve’
be[w] bé	‘beve bene’

Obertura [v]

lle[v]ar	‘togliere’
lle[v] un poc	‘toglio un pò’
to[v]et	‘molle (dim)’
to[v] i suau	‘molle e morbido’
be[v]ia	‘beveva’
be[v] un poc	‘beve un pò’

I. Dades: Inductors dels canvis

6. Epèntesi entre mots (alguerès, amb /v/)

- **T/D & f/v** a final de mot seguits de mot començat per C provoquen l'**epèntesi de [i]** (sempre apareixen com a sordes a causa de l'**ensordiment final de mot**):

/t/: fe[t] [i] per tu 'fatto da te' Cf. fe[t] 'fatto', fe[t]a 'fatta'

/g/: be[k] [i] bé 'bevo bene' Cf. be[k] 'bevo', be[g]ut 'ubriaco'

→ be[k] [i] whisky 'bevo whisky'

/v/: vi[f] [i] molt... 'vivo molto...' Cf. vi[f] 'vivo', vi[v]ir 'vivere'

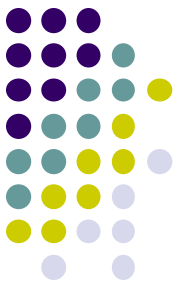
- **S/Z** no ho fan (experimenten **assimilació sonoritat** a coda):

/s/: é[z] whisky 'è whisky' Cf. é[s] 'è', é[s]er 'essere'

/z/: pi[s] petit 'appart. piccolo' pi[s] 'app.', pi[z]os 'apps.'

(Loporcaro 1997; Lloret & Jiménez 2008, 2009, 2010; Jiménez & Lloret 2015)₁₆

7. Rotacisme (varietats del mallorquí, amb /v/)

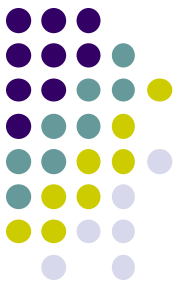
- **Rotacisme (s>ɲ)** actua quan la C següent és una **C no sibilant sonora (D, N, v)** i **menys sistemàticament** si **f**:

+ D,N,v: de[ɲ]gràcia ‘sfortuna’   fanta[ɲ]ma ‘fantasma’
na[ɲ] blanc ‘naso bianco’   na[ɲ] negre ‘naso nero’
pi[ɲ] vell ‘appart. vecchio’   pi[ɲ] modern ‘app. moderno’

+ f: e[ɲ]fera ‘sfera’   pi[ɲ] fred ‘app. freddo’

(possible: e[s]fera   pi[s] fred)

+ T: na[s] petit ‘naso piccolo’   na[s] trencat ‘naso rotto’

I. Dades: Resum

- En general:

f/v = T/D (Cf. Wheeler 2005)

- però:

f = T/D (* Semivocalització, receptor)

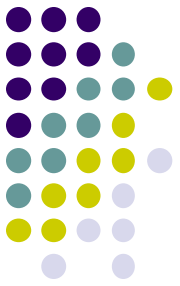
v = S/Z (√ Semivocalització, receptor)

- i casos de variació possible per a f/v:

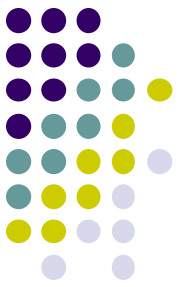
f/v [f]~[v]##V (√ Sonorització O##V, receptor)

f/v [N]~[v].N (√ Assim. mode O.N, receptor)

[j]~[s].F (√ Rotacisme, inductor)

II. ANÀLISI

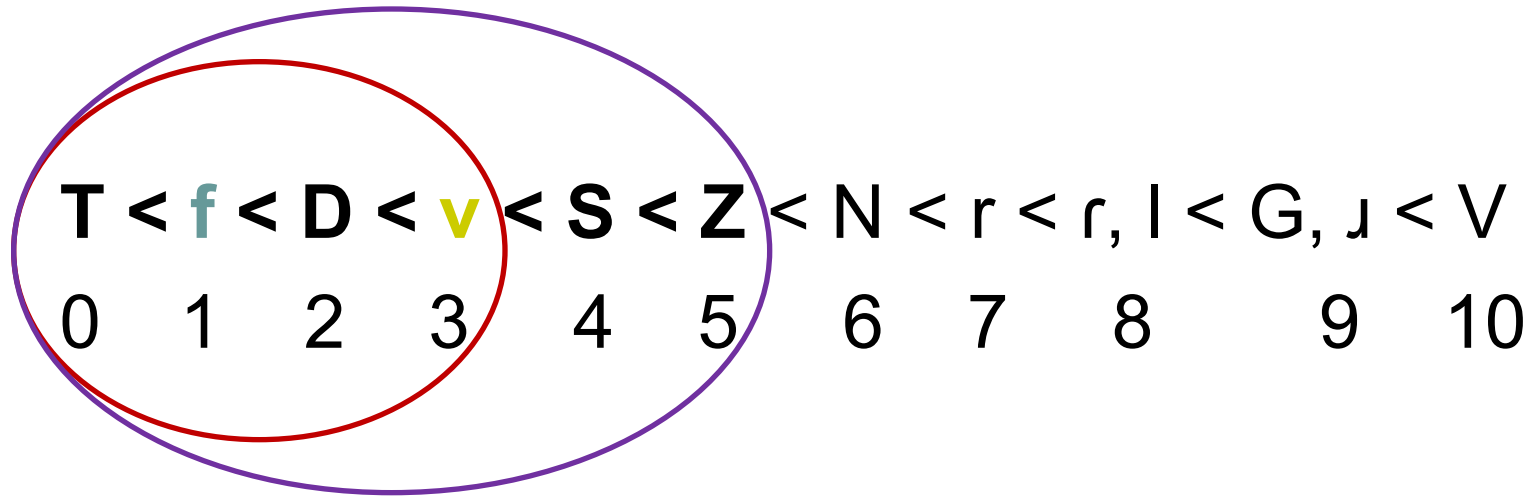

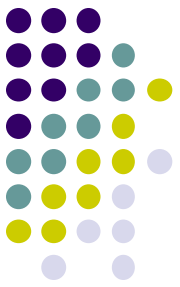
II. Anàlisi (sense variació)

	T	f	D	v	S	Z
Ensordiment final mot (EFM)						
Assimilació de mode O.C						
Obertura complexa						
Assimilació de mode O.N						
Rotacisme (receptor)						
Sonorització O##V			EFM	EFM		
Epèntesi O##C			EFM	EFM		
Semivocalització						
Rotacisme (inductor)						

II. Anàlisi: Escala de sonicitat

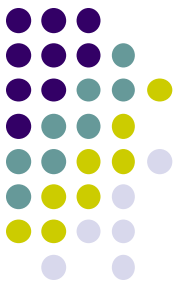

II. Anàlisi: Exemplificació TO

	T	f	D	v	S	Z
Ensordiment final mot (EFM)						
Assimilació de mode O.C						
Obertura complexa						
Assimilació de mode O.N						
Rotacisme (receptor)						
Sonorització O##V			EFM	EFM		
Epèntesi O##C			EFM	EFM		
Semivocalització						
Rotacisme (inductor)						

II. Anàlisi: Epèntesi en alguerès (f/v = T/D)

- Inductor de l'epèntesi entre mots:

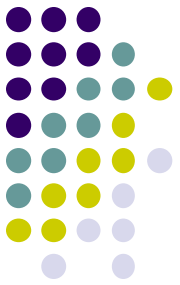
Família de restriccions **No-Internal-Coda**, ordenades d'acord amb la relativa sonicitat del segment a la coda: (Lloret & Jiménez 2009, 2010, basat en Clements 1990)

Com menys sonant, pitjor coda.

T	<	f	<	D	<	v	<	S	<	Z	<	N	<	r	<	r	,	l	<	G	,	ɹ	<	V	
0		1		2		3		4		5		6		7		8		9		10					

No-Int-Coda(**T**) >> No-Int-Coda(**f**) >> No-Int-Coda(**D**) >> No-Int-Coda(**v**) >> No-Int-Coda(**S**) >> No-Int-Coda(**Z**) >> No-Int-Coda(**N**) ...

T	f	D	v	S	Z	N	r	r	l	G	J	V
0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10		

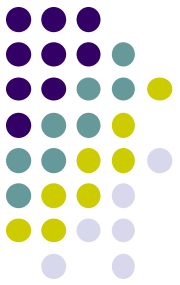
- **Epèntesi limitada per Fidelitat:**

Dep: Cada element de l'output ha de tenir un corresponent a l'input. (En contra d'epèntesi.)

- **Jerarquia rellevant per a alguerès:**

No-Int-Coda(**T**) >> No-Int-Coda(**f**) >> No-Int-Coda(**D**) >> No-Int-Coda(**v**) >> **Dep** >> No-Int-Coda(**S**) >> No-Int-Coda(**Z**) >> No-Int-Coda(**N**)...

T < **f** < **D** < **v** / **S** < **Z** < N < r < r, l < G, j < V
 0   1   2   3   /   4   5   6   7   8   9   10

fe/ t / per tu 'fatto da te'	No-Internal-Coda(T)	No-Internal-Coda(f)	Dep	No-Internal-Coda(S)
a. fe[t] per tu	*!			
☞ b. fe[t i] per tu			*	

vi/ v / per tu 'vivo per te'	No-Internal-Coda(T)	No-Internal-Coda(f)	Dep	No-Internal-Coda(S)
a. vi[f] per tu		*!		
☞ b. vi[f i] per tu			*	

T < f < D < v < S < Z < N < r < r, l < G, j < V
 0 1 2 3 / 4 5 6 7 8 9 10

é/s/ petit 'é piccolo'	No-Internal-Coda(T)	No-Internal-Coda(f)	Dep	No-Internal-Coda(S)
☞ a. é[s] petit				*
b. é[s i] petit			*!	

diu/n/ tres 'dicono tre'	Dep	No-Internal-Coda(S)	No-Internal-Coda(N)
☞ a. diu[n] tres			*
b. diu[n i] tres	*!		

II. Anàlisi: Rotacisme en varietats de Mallorca (T ≠ f,D,v)

● Inductor del rotacisme:

Intersyllabic Distance (InterDist): Restricció que penalitza perfils de sonicitat creixent a les fronteres sil·làbiques. (Pons 2005, 2011, a partir de Gouskova 2004, basat en Venneman 1988)

**Com més creixent és el perfil,
pitjor és el contacte intersil·làbic.**

... InterDist(+2) >> InterDist(+1) >> InterDist(0) >> InterDist(-1) >> InterDist(-2) ...

T	f	D	v	S	Z	N	r	r	l	G	J	V
0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10		

● **Exemples:**

Contacte

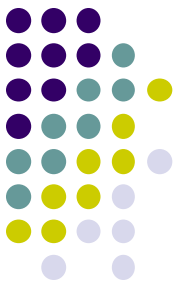
Perfils tolerats

[s] ## [p]	*na[l ₉ p ₀]etit	-9	(0-9)
[s] ## [f]	pi[l ₉ f ₁]red	-8	(1-9)
[s] ## [b]	na[l ₉ b ₂]lanc	-7	(2-9)
[s] ## [v]	pi[l ₉ v ₃]ell	-6	(3-9)
[s] ## [p]	na[s ₄ p ₀]etit	-4	(0-4)
[s] ## [n]	na[l ₉ n ₆]egre	-3	(6-9)

[l p] podria ser un bon perfil (-9) , però [s p] també (-4) (veg. tableaux següents)

Perfils descartats

[s] ## [f]	*pi[s ₄ f ₁]red	-3	(1-4)
[s] ## [b]	*na[z ₅ b ₂]lanc	-3	(2-5)
[s] ## [v]	*pi[z ₅ v ₃]ell	-2	(3-5)
[s] ## [n]	*na[z ₅ n ₆]egre	+1	(6-5)

- Rotacisme limitat per **Fidelitat:**

- IdentSib, IdentCont**

- **Identitat(sibilant) (IdentSib):** Assigneu una violació per a cada segment sibilant de l'input per al qual l'output corresponent no és sibilant. (Cf. Pater 1999)
    - Semblantment, **Identitat(continu) (IdentCont)...**

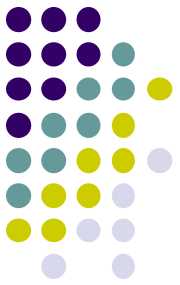
- Crucialment, **IdentSib** ordenat més avall a la jerarquia que **IdentCont**.

T	<	f	<	D	<	v	<	S	<	Z	<	N	<	r	<	r	,	l	<	G	,	j	<	V
0		1		2		3		4		5		6		7		8		9		10				

- Jerarquia per a mallorquí amb rotacisme:

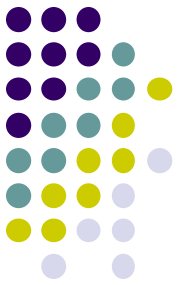
... InterDist(+2) >> InterDist(+1) >> InterDist(0) >>
InterDist(-1) >> InterDist(-2), **IdentCont** >> InterDist(-3)
>> **IdentSib** >> InterDist(-4) ...

T < **f** < **D** < **v** < **S** < **Z** < N < r < r, l < G, j < V
 0   1   2   3   4   5   6   7   8   9   10

na/s/ petit 'naso piccolo'	Ident Cont	Inter Dist(-3)	Ident Sib	Inter Dist(-4)	Inter Dist(-9)
☞ a. na[s] petit				*	
b. na[r] petit			*!		*
c. na[p] petit	*!		*		

pi/z/ vell 'appart. vecchio'	Inter Dist(-2)	Ident Cont	Inter Dist(-3)	Ident Sib	Inter Dist(-4)	Inter Dist(-6)
a. pi[z] vell	*!					
☞ b. pi[r] vell				*		*
c. pi[v] vell		*!		*		

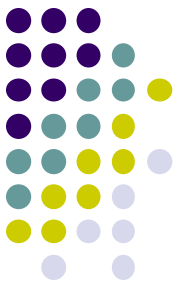

T < **f** < **D** < **v** < **S** < **Z** < N < r < r, l < G, j < V
 0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

pi/z/ fred 'appart. freddo'	Ident Cont	Inter Dist(-3)	Ident Sib	Inter Dist(-4)	Inter Dist(-8)
a. pi[s] fred		*!			
☞ b. pi[j] fred			*		*
c. pi[f] fred	*!		*		

na/s/ negre 'naso nero'	Inter Dist(+1)	Ident Cont	Inter Dist(-3)	Ident Sib	Inter Dist(-4)
a. na[z] negre	*!				
☞ b. na[j] negre			*	*	
c. na[n] negre		*!		*	

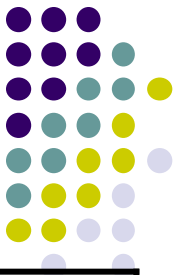

III. Conclusions

- El comportament de **f** & **v** és **ambigu**: normalment es comporten com les **oclusives** (cf., e.g., Wheeler 2005); però també es poden comportar com les **sibilants** o bé agrupar-se **específicament** amb altres obstruents.
- Addicionalment, **f** & **v** típic cas de **variació**:

Cf. casos amb variació

	T	f	D	v	S	Z
Ensordiment final mot (EFM)						
Assimilació de sonoritat O.C						
Obertura complexa						
Assimilació de mode O.N						
Rotacisme (receptor)						
Sonorització O##V			EFM	EFM		
Epèntesi O##C			EFM	EFM		
Semivocalització						
Rotacisme (inductor)						

Rotacisme (inductors)

- T: na[s] petit

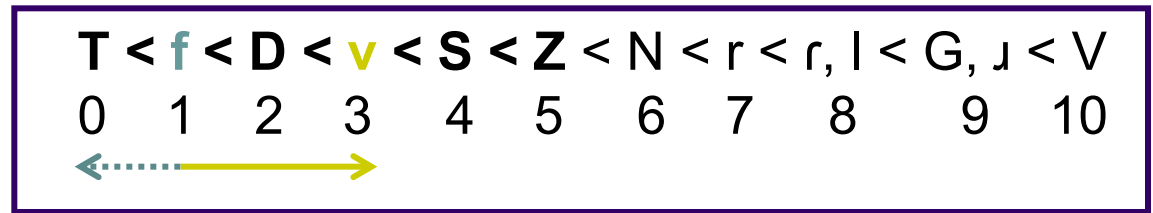
na[s] fals

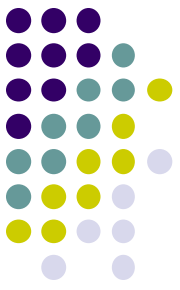
f:

na[ɹ] fals

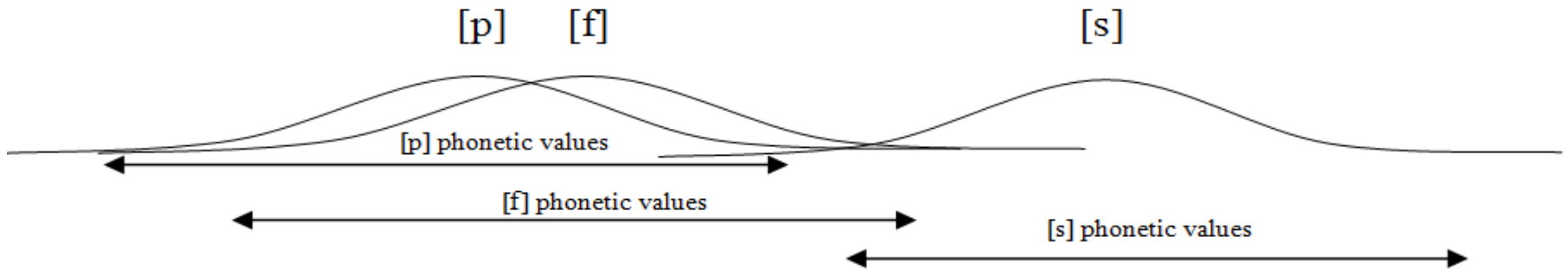

+ D, v, N: na[ɹ] blanc   na[ɹ] vell   na[ɹ] negre

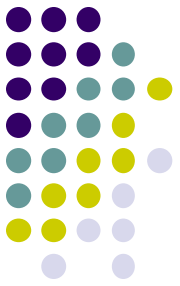

- Suggestim la possibilitat que la variació derivi de la **posició erràtica** que les fricatives labiodentals tenen **dins l'escala de sonicitat** (com altres sons ambigus, com ara les líquides).
- Això donaria suport a la idea que l'organització dels segments en l'**escala de sonicitat** no és discreta, sinó **gradient**, en línia amb el treball estocàstic de Boersma & Hayes (2001) (veg. Pons-Moll 2008, 2011).

(Cf. alternativa a Smith & Moreton 2012, on aquesta mena de variació es derivaria del **caràcter erràtic de determinades restriccions** en la jerarquia d'una determinada llengua, també seguint Boersma & Hayes 2001 però partint d'una escala de sonicitat discreta i fixa.)

Grazie per la Loro attenzione

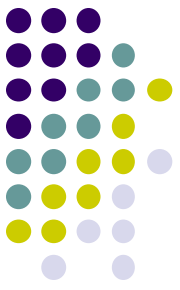
(ppt aviat disponible a: <http://www.ub.edu/GEVAD>)

Jesús Jiménez (jesus.jimenez@uv.es)

Maria-Rosa Lloret (mrosa.lloret@ub.edu)

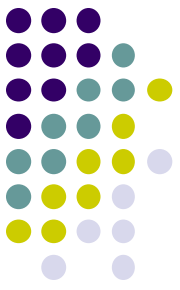
Clàudia Pons-Moll (claudia.pons@ub.edu)

Investigació finançada pel MINECO del Govern d'Espanya (FFI 2013-46987-C3-1-P) i
per la Generalitat de Catalunya (2014SGR918)

REFERÈNCIES:

- Boersma, P. & B. Hayes (2001): Empirical tests of the Gradual Learning Algorithm. *Linguistic Inquiry* 32: 45–86.
- Clements, G. N. (1990): The role of sonority cycle in core syllabification. In J. Kington & M. E. Beckman (eds.), *Papers in Laboratory Phonology 1*. Cambridge: CUP, 283-333.
- Gouskova, M. (2004): Relational hierarchies in Optimality Theory. *Phonology* 21.2: 201-250.
- Jiménez, J. & M.-R. Lloret (2015): Prominence and centralization: a two-way contrast between lexical and epenthetic non-labial high vowels in Alguerese Catalan. *Estudios de Fonética Experimental XXIV*: 171-204.
- Lloret, M-R. & J. Jiménez (2008): Prominence-driven epenthesis: Evidence from Catalan. Ms. [ROA # 806].
- (2009): Marcatge posicional i prominència en el vocalisme àton. *Caplletra* 45: 55-91.
- (2010): Sobre les vocals afegides de l'alguerès. *Insula* 7: 111-139.
- Loporcaro, M. (1997): On vowel epenthesis in Alguer Catalan. In Bertinetto, P.M. et al. (eds.), *Certamen Phonologicum III. Papers from the Third Cortona Phonology Meeting. April 1996*. Torino: Rosenberg & Sellier, 205-227.

- Lloret, M-R.; Pons-Moll, C. & J. Jiménez (2011): Rara avis, rara avis. O del comportament fonològic especial de les fricatives labiodentals en català. In Lloret, M.-R. & C. Pons-Moll (eds.), *Noves aproximacions a la fonologia i la morfologia del català*. Alacant: IIFV, 353- 398.
- Pater, J. (1999): Austronesian nasal substitution and other NC effects. In Kager, R. *et al.* (eds.), *The prosody morphology interface*. Cambridge: CUP.
- Pons-Moll, C. (2005): It is all downhill from here: the role of Syllable Contact in Romance languages. Comunicació presentada al 12th Manchester Phonology Meeting, Manchester.
- (2008): The sonority scale: categorical or gradient? Poster presented at the 2008 CUNY Phonology Forum. Conference on the Syllable, New York. [http://works.bepress.com/claudia_pons-moll/21/]
- (2011): It is all downhill from here: a typological study of the role of Syllable Contact in Romance languages. *Probus* 23.1: 105-173.
- Smith, J. L. & E. Moreton (2012): Sonority variation in Stochastic Optimality Theory: Implications for markedness hierarchies. In Parker, S. (ed.), *The sonority controversy*. Berlin & Boston: De Gruyter.
- Venneman, T. (1988): *Preference laws for syllable structure*. Berlin: De Gruyter.
- Wheeler, M. W. (2005): *The phonology of Catalan*. Oxford: OUP.